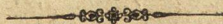

РЖКОВОДИТЕЛЬ

НА

ОСНОВНОТО УЧЕНИЕ.

ОТДѢЛЪ на „ЧИТАЛИЩЕ“
за учителитѣ, учителкитѣ, ученицитѣ и ученичкитѣ.

УЧИТЕЛСКИ СЪБОРЪ

на

ЛОВЧЯНСКАТА ЕПАРХИЯ.

Ний продължавами да обнародвами изложенията, които се испровождаат до Ексархията отъ епархийскитѣ учителски събори. Днесъ турями прѣдъ очитѣ на читателитѣ си изложението на учителскитѣ съборъ отъ ловчянската епархия; въ другиятъ брой ще обнародвами изложението на учителскитѣ съборъ отъ русенската епархия:

Първо Засѣданіе на Учителскый Соборъ отъ Ловчянскыя Епархій подъ предсѣдателството на Н. Прѣосвященство г-на Діонисія Свято-Ловчянскаго. 1874 Септемврий 14.

Слѣдъ едно кратко слово отъ Н. В. Преосв., въ което подробно изложи цѣльта на свикваніето и съставяніето на учителскый соборъ, отвори ся засѣданіето и като ся прочете Ексархийското писмо отъ 1874 Юлія 2 № 79, по заповѣдта на

което ся събра тоя учителскы соборъ, подложи ся на разшикване пьрвата точка отъ описаннытъ въ писмото.

1). За распространение на основнытъ училища по цѣлжтж Епархіѣ ся рѣши по този начинъ: за напрѣдъ да ся услови единъ Надзиратель или за цѣлжтж Епархіѣ, или частно за всѣки казалійскый и нахійскый съвѣтъ, спорѣдъ рѣшеніето на бждощныя епарх. соборъ. А до назначеніето на тозъ Надзиратель, рѣши ся едногласно да ся возложи частно на нѣкои отъ по способнытъ сществующы въ епархіѣжтж учители, като имъ ся расподѣлятъ соразмѣрно селата, които да обыкалятъ всѣки четири мѣсецы и да извършаватъ съ мѣстнытъ священницы длѣжностж на Надзирательтъ, а за разноскытъ, които ще направятъ при обыкаленіето си, да имъ ся опредѣли едноврѣменно опредѣленно количество отъ съвѣтытъ за пѣтны разноскы. А за да ся воздигатъ тѣзъ училища изъпочеткж и да ся издържавятъ, на селенытъ, като трѣба да плащатъ отъ 2—4000 гр., е много мжно доброволно да броѣтъ тыя пары, потрѣбно е да имъ ся покажатъ нѣкои спомагателны срѣдства. Въ тѣзъ епархіѣж като главенъ источникъ за учителскытъ платкы може да ся установѣтъ за приходы слѣдующытъ:

а) А нѣкои по богаты села да ся возложи платата на учителя соразмѣрно съ състояніето имъ, щото цѣлото село да плаща, а не частно, зацото отъ това послѣ ся пораждатъ каприци, егонизмы до разваляніето на училището.

б) Отъ по сыромашкытъ села, за допълнение на платжтж, да ся зима едно опредѣленно количество храна, спорѣдъ състояніето имъ.

в) Да ся возложи единъ малкъ приходъ отъ гробищжтж, които ся намиратъ въ церк. дворе.

г) Да ся зиматъ приходытъ отъ церквытъ, които нѣшиатъ длѣгъ.

д) Да са зима отъ свадбытъ, спорѣдъ възможностьж на свадбарьтъ и

е) Да ся зима отъ всѣко село частнытъ му приходы, които ся подаряватъ въ име на церквжтж.

2). За да ся уллучи устроеніето на сществующытъ основны училища рѣши ся:

а) Надзирательтъ да е длѣженъ, въ забылаяніето на селата, да познае отблизо поведеніето и способноститъ на учителитъ, като напримѣръ: да иматъ строгость въ наблюдаваніето на

православнытъ ни догматы и въ преданіята и обычаигъ на православнѣтъ нашиж Хрисновж Церквж, съ еднж рѣчь да бждѣтъ облечены въ християнското благочестіе и благодравіе.

б) Ако е способенъ и приготвенъ за преподавачъ въ реченото училище.

в) Ако е познатъ съ сегашнѣтъ методж на преподаваніе уроцѣтъ.

г) Да ся выкатъ както приготвеннытъ, тѣй и неприготвеннытъ учители въ едно опредѣленно свободно врѣме отъ Надзирательтъ, или до неговото опредѣленіе отъ приврѣменнытъ учители на общо споразумѣніе въ кругѣтъ на казѣтъ или нахѣжтъ за по доброто имъ упознаніе на новѣтъ методж и по тозъ начинъ и еднытъ и другытъ да ся ползуютъ.

д) Въ всѣко едно училище да ся състави една библіотика, която постепенно като ся обогати отъ населеніето, да служи за ползж както на учителитѣ и ученицѣтъ, тѣй и на населеніето въобще. (за набавяніето на книгытъ пытамы)? (*)

е) Изискува ся рѣдовното дохожданіе въ училището на учителитѣ и на врѣме влизаніе въ класовѣтъ си и точното имъ преподаваніе, а отъ ученицѣтъ — рѣдовното имъ посѣщеніе и два пѣти въ годинѣтъ опредѣленны за приеманіе.

3). За да може училищата да ся снабдѣтъ съ учители спорѣдъ положеніето си или спорѣдъ мѣстото, рѣши ся :

а) Да са раздѣлятъ учителитѣ, при занятіето на службытъ си, на три катигоріи: на основны, приготвителны и полугимназіалны. Основнытъ учители да бждѣтъ рѣдомъ по цѣлѣтъ епархіѣж, приговителнытъ по казалійскытъ и нахѣцкы градове и по онѣзъ села които иматъ срѣдства, а въ катедралный градъ на епархіѣжтъ освѣнъ основнытъ и приготвителны учители да има и полугимназіалны за педагогически отдѣлъ слѣдъ удобреніето на епар. соборъ за подиганіе на едно още централно училище.

б) Учигелитѣ отъ вѣнъ епархіѣжтъ, непознаты, които желаютъ да застѣпѣтъ мѣсто въ основнытъ училища ще ся явя-

(*) Набавяніето на книгытъ за училищнытъ библиотеки може да става :

а) Отъ сѣкагодишното си опрѣдѣлено количество отъ общитѣ приходи на училището;

б) Отъ сѣкагодишното опредѣлено количество отъ страна на мѣстнытъ дружества: читалище, женско дружество, братство или друго какво да е дружество, и

в) Отъ подарѣци на частни лица. (Бѣл. на Ред.)

вать прѣходно прѣдъ свѣтъ, гдѣто ся намяратъ по мѣстности управленіе, за да ся испытатъ ако сж приготвени за тѣхъ длѣжность и послѣ, ако ся удобрижтъ, да ся препоручаватъ на еселата, а ученицытѣ които ся приготавливатъ въ нашитѣ пригитовителны училища за учители, да ся препоржчватъ спорѣдъ тѣхнытѣ свидѣтельства.

в) Учителитѣ отъ втората катигорія, были отъ внѣ пришелцы, были изъ вѣтрѣ приготвени, да бждѣтъ приѣты ако иматъ своитѣ свидѣтельства поне отъ полугимназіѣ, а които нѣматъ, ще подлежатъ подѣ испытъ отъ еднѣ учителскѣ комиссіѣ съставена отъ епар. свѣтъ и по тозъ начинъ може да ся дознае кой е по способны и да ся контролирува.

4). Споредъ раздѣленіето на училищата, раздѣляватъ ся программитѣ на основны и пригитовителны. Основнытѣ да състоятъ отъ 2 отдѣла, четырыгодишны курсъ, а пригитовителнытѣ отъ 4 класа четырыгодишенъ курсъ.

За основнытѣ училища обѣмтъ е слѣдующій :

1^о отдѣленіе въ 1-та година :

Познаніе съ буквытѣ, сричаніе и писаніе, разказваніе отъ учителя, опознаніе на цифрытѣ отъ едно до сто и чертаніе.

Въ 2-та година :

Свободенъ прочетъ, разказъ отъ ученикътъ прочетеното, счисленіе отъ сто до хылядо и разны упражненія умствени отъ четырытѣ просты дѣйствія.

2^о отдѣленіе въ 3-та и 4-та година :

Запознаніе отъ бѣлг. языкъ съ диктовкѣ, Аритметика (4-тѣ просты дѣйствія практически и теорически), Законъ Божій, Кратко Землеописаніе, прочетъ отъ Славянскій языкъ, запознаніе съ природжтѣ, чистописаніе, чертаніе и въ всичкытѣ класове пеяніе.

5). За най сполучны учебници за основны училища намѣрихъ ся слѣдующитѣ :

Подвижны буквы за считаніето метода, Аритметика Груби Благоевый букваръ 1, 2 и 3 Бащинъ языкъ, по Законъ Божій, Соколова (преводъ Манчева). По Бѣл. языкъ, грамматически отдѣлъ, 4 год. Бащинъ языкъ. Молитвы Славянско четеніе Чемени (преводъ Каролева). За 3-та година 4 Бащинъ языкъ. Разказъ и запознаніе съ природжтѣ и Общи свѣдѣнія отъ Географіята (Смирнова или Радолова).

6). Улучшителното устроеніе на пригитовителнытѣ учили-

ща въ нравственно отношеніе ся нуждае отъ еднихъ библиотикъ,
а въ матеріално отъ пожертвованіето на гражданетъ.

7)). Обѣмътъ за пригитовителнитъ училища е слѣдующій:

Бъл. языкъ, Бъл. Исторія, Законъ Божій, Географія, Аритметика, Всеобща Исторія, познанія отъ Геометріята, общи свѣдѣнія отъ Физика, Естественна Исторія, Турскы языкъ, Славянскый языкъ, Чистописаніе, Чертаніе и въ всичкытъ класове черковно пеаніе.

Преминуваніе въ 1-ый Класъ :

Бъл. языкъ (логическата часть съ диктовкѣ).

Естественна Исторія (Зоологія).

Географія (естественната часть).

Аритметика (простытъ и десетичны дробы).

Св. Исторія (Вѣтхый Завѣтъ).

Турскый языкъ (начяленъ прочетъ).

Чистописаніе

Чертаніе и

Пеаніе.

Преминуваніе въ 2-ый Класъ.

Бъл. языкъ (етимологія).

Св. Исторія (Новый Завѣтъ).

Аритметика (именованнитъ числа, пропорціитъ и прѣститъ и сложны тройны правила).

Всеобща Исторія (старата).

Естественна Исторія (продълженіе отъ Зоологіитѣ).

Географія (полит., само Европа, а особно Европ. Турція).

Турскый языкъ.

Славянскый языкъ (четеніе).

Чистописаніе.

Чертаніе и

Пеаніе.

Преминуваніе въ 3-ый Класъ.

Катихизисъ.

Бъл. языкъ (синтаксисъ).

Слав. Грамматика (етимологія).

Всеобща Исторія (срѣдня).

Българ. « (тритъ періоды).

Естеств. « (Ботаника).

Общи познанія отъ физикитѣ (до свѣтлинитѣ).

География политическа (осталитъ части).

Турскы языкъ, Чертаніе и Пеяніе.

Преминуваніе въ 4-ый Класъ.

Катихизисъ съ литургикъ (свършваніе).

Черков. Исторія.

Физика (свършваніе).

Словестость.

Географія Математическа.

Слав. языкъ (преводъ).

Геометрія (общи познанія).

Бъл. Исторія (свършваніе).

Турскый языкъ и

Всеобща Исторія (нова).

Пеяніе.

Учебницы за приготов. училища.

По Законъ Божій:

Катихизисъ отъ Данова,

Литургика, (преводъ Мелетія).

Св. Исторія, Радолова (преводъ отъ Заида и Хр. п. Маркова).

Бъл. языкъ, Грамматика Радолова по метода Говорова.

Словесность, Шишкова или Войникова.

Аритметика, Шишкова или Данова.

Геометрія, Гюзелева.

География, Смирнова (преводъ отъ Габровското училище).

Всеобща Иторія, Иловайска (преводъ Манчова).

Физика, Гюзелева.

Бъл. Исторія, ...

Естеств. Исторія, ...

Съ Вашитѣ св. молитвы като свършихмы, по заповѣдѣтъ Ви, наложеннѣтъ намъ длѣжность, просимъ извиненіе за окжсмяваніето ни, а за напрѣдъ като Вы просимъ молитвытѣ и благо-словеніето Ви, цѣлувамы дѣсницѣтъ Ви и остаемы

Духовны Ваши чада

Ловечъ, 16 Септемврій, 1874.

Учителіе въ Ловечъ

Никола Чернокожевъ

Н. М. Начевъ

Петръ Стояновъ окружіе Ловечъ

С. Ц. Златевъ Троянъ

Симеонъ Алдевъ Пирдопъ

А. Б. Българовъ Гложанъ

Иванъ Королевъ Орханіе

Ив. П. Кифаловъ Дърмановъ

Н. Груевъ Ведрарскый

Хр. Дочовъ Пейнековъ Български

Лука Х. Симеоновъ Враченскый

Никола Досновъ Радовене

Захарія П. Кириловъ Правецъ

Дим. Х. Василувъ Враца

Хр. Ценовъ Изворскый

Петко Вльчовъ Свиפורъ

Михаилъ Ютовъ изъ Лжанъ

П. К. Рогозаровъ Етропол. о-

Д. К. Дановъ Тр. Обигель

кружіе

П. Маттей Ил. Бенчевъ Тете-

Димитръ Ивановъ Етрополъ

венско окржжіе

Подтвърдява † Ловченскый Діонисій.

ЗА НАРОДНОТО ВЪСПЫТАНИЕ.

Прѣвелъ отъ Чехскы В. Атанасовъ.

Както всѣко нѣщо, тъй и въспытаніето трѣбва да има нѣкаквы си части, и само тогазъ съ него напрѣдва челоуѣческото общество когато гы има всички и всѣкое въ приличната си мѣрка; защото ако му нѣкои недостигатъ или на нѣкои мѣрката е надестественна, то таквозъ въспытаніе, на челоуѣческото общество, или съвършенно врѣди или малко му помага къмъ напрѣдкъ.

Къмъ потрібнытъ чѣсти на правилното въспытаніе, принадлѣжи тука и тѣзи: «народно чувство», а за нея днесъ ще похортуваме и то въ двѣ чѣсти: въ първата ще видиме какво е то, а въ втората — какъ можеме лѣгко и наистина да постигнеме цѣльта си.

I.

1) Исторіята ны учи, че члоуѣкъ въ найпървата си епоха не са старалъ за нищо друго освѣнь за тѣлесната си прѣхрана, и която си добивалъ съ *ловството*, както по сушята тъй и въ водата; обаче той видѣлъ въ туй голѣми незгоды: ва да не зависяла неизбѣжната му катадневна потреба отъ прилучката на по-голѣмыя или по-малкыя му ловъ, той захваналъ да отгледва добытъкъ. Въ тѣзи двѣ за човѣка епохи, той нѣмалъ никаква постоянна кжща, защото самата нужда карала, както първыя, тъй и вторыя, да са мѣстятъ отъ поляна на поляна или за паша или за животны; обаче ето това прѣстанало, човѣкъ позналъ прѣхраната отъ свидбытъ, захваналъ да *обработва земята*, а подиръ когато посѣлъ, само по себѣси ся разумѣва, че и тамъ останалъ, като си сградилъ кжщица, която вече не оставалъ.

Не дълго ето образували са първытъ човѣчески общества и то по тѣзи причина, за да увардятъ засѣянытъ трудове отъ съсѣдытъ си крадцы, които гы често нападали и опустошавали а освѣнь туй за да по-подиръ още съ споената си сила вършили работи твърдѣ потрібны за тѣхното положеніе. Такива пакъ малкы общества, които быле въ съсѣдство, които съ правата си са споразумѣли а съ языка и нравытъ си приличали, съединили ся въ още по-голѣмы общества т. е. въ *народы*. Имаше наприм. народъ Българскый, Нѣмскый и пр.

2) Всичкитѣ народы иматъ помѣжду си нѣщо еднакво! живѣятъ, размножаватъ ся, хранятъ ся и др. мн. общи свойства. Обаче напротивъ туй ный ще намѣримъ въ всѣкой и нѣщо особено: други душевны сили особенны обычаи, особена исторія, различенъ языкъ, различенъ крой, които пакъ съставляватъ тѣй нарѣченната *народна индивидуалностъ*, т. е. главныѣ свойства на единъ народъ, съ които ся той сжщественно различава отъ другитѣ. Да си помислимъ напр, единъ голѣмъ рѣдъ лица, отъ които всѣкое бы единъ само народъ прѣдставлялъ: наистина всичкитѣ ще бждатъ хора, обаче каквы народны различія и какво голѣмо неподобіе ще намѣрима!

3) Това различіе на народитѣ не е тѣй да кажемъ отъ случай произлѣзло, не е излишно, то е напротивъ туй твърдѣ потребно и полѣзно. И въ природата на сѣкадѣ намираме туй различіе: въ животнытѣ, растеніята и минералитѣ. Колко щѣше да ны е пріятно еднаквото пѣганіе на птицитѣ! Колко щѣше да е също тѣй пріятно когато сичкитѣ бой бѣха или жѣлти или червени и т. нататѣкъ.

4) Въ народитѣ могатъ да бждатъ двѣ промѣненія: или са *повдигатъ* и *напрѣдноватъ* или *падатъ*, *назадватъ* и *гынѣатъ*.

Единъ народъ може да *напрѣдва* (повдига) а пѣкъ нищо да не изгуби отъ народната си индивидуалностъ, напр. да не прѣстане да бжде Българинъ Българина, Русецъ Русина, когато тѣ прѣдставляватъ: Българина Българската, Русина Русската индивидуалностъ. Такъвъ пакъ напрѣдѣкъ у всичкитѣ народы невѣрви еднакво *бързо*, причинитѣ на което сж различни: сьромашія въ срѣдства и душевны сили, несъгласія и др. мн. които сѣбой може да знае; и такъвъ пакъ народъ наистина напрѣдва, обаче твърдѣ по-малко, кждѣто народъ съ всичкитѣ си къмъ туй срѣдства върви съ бързотата на исполина.

Хора, които обычатъ народа си, прѣдприемчивы и способны, пробудватъ и водатъ го къмъ образование слава и благосостояніе. Обаче тѣ сж длѣжны да знаятъ по-напрѣдъ, тѣй да рѣчя, цѣлый характеръ на народа си, неговитѣ наклонности, неговото досегашно развитіе, свойства и др., пакъ тогазъ могатъ по този пѣтъ да пристѣпватъ къмъ подобрѣваніето и усовършенствованіето му. Тѣй сжшо и всѣкой въспытатель трѣбва най добрѣ да знае наклонноститѣ и въобще характерътъ на въспытаемия си, ако иска да си намира срѣдства всѣкога съ-размѣрны съ характерътъ. Наистина знайме, че което напрѣдва

въ едного, то сжщото може да бжде въ друго бездѣйствително, въ третия даже и вредително. Напр. на народъ буенъ потрѣбва други помагателны срдства, при образованіето си, нежели народъ по-малко буенъ и неспособенъ, нѣкое свойство у единъ народъ не е сжщото както у втория; напр. гнѣвътъ на Италианеца не е като на Швецианеца и пр.

Народното *назадване* и *паданіе* е най голѣмата опасност на тѣлото му. Ако са продължава дълго врѣме и ако въ туй особенно неприятелска страна силно дѣйствува, то резултата на туй е : изгубване народната индивидуалност. Обычайно таквизъ неприятели най-напрѣдъ раздробятъ народа а подиря пакъ чясть по чясть въ себе си го погжлтватъ.

Примѣри на туй имаме много. Нека земеме Славянский народъ : много вѣтви оттѣхъ вече изгинали а Пруеското царство сеа расподѣлило по тѣхнѣтъ земи; Балтійското море носило е нѣкога славянски кораби. Както и отъ исторіята знайме и за други наши братья, съ които Нѣмцытъ тѣй подло постжпвали, че и самыя Нѣмецъ Хердръ за тѣхъ казва че « съ Славянытъ еж ся тѣжко нагрѣшили! »

5) Само зрѣлій народъ прилѣпва съ цѣлата душа къмъ народността си; той ся труди за да опази языка, обычайтъ, правата, цѣлата си народна индивидуалност. Тѣ сж драгоценнытъ наследствія по дѣдытъ му, написани, съ несмазателны буквы, въ душата му, и знае, че тогазъ е народъ до когато ги има и пази.

А ето намъ, при въспитаніето на човѣкътъ, сеа показва странница, която обычайно наричаме : « любовь къмъ народа и отечеството. » Ный обычаме тѣй сжщо съ любовь пріатели, родители и прч. обаче тѣзи е съ нѣщо повече или любовьта къмъ отечеството е по-горѣща и по-голѣма нежели обычайната.

Наистина Камчатецъ е напр. въ Петербургъ обыколеитъ отъ красотата на много нѣща и вейчко го смайва и привличя, обаче само на кратко врѣме; бързо захваща да се пооглѣдва, като че му нѣщо липсва и ето го мысли вече на свойтъ колибы — майчинната си люлка — и срдцето му тутакси започенва да біе по-силно когато вече крон своя навратъ тамъ гдѣ ся родилъ.

Еврейтъ въ Вавилонското си робство оставили органытъ на страна и сѣдѣйки при рѣкитѣ плакали, вспомнели на Сіона; а когато туземцытъ ги карали да пѣятъ вѣсели пѣсны, то тѣ имъ отговаряли : « Какъ можемъ да пѣеме въ чужда земя? » « Ако

та забравя Йерусалиме» и т. н. т. Не сж ли то думы на израженіе горѣща любовь кѣмъ отечество?

И тѣй всекога са явявала у народытѣ а съ необкновенната сила явява са любовьта кѣмъ отечество; пейната сила надмигува силата на любовьта кѣмъ вейчко, което е намъ и мило и драго, да, у нѣкои хора — и силата на любовьта кѣмъ себе.

На конецъ вършили са въспытаніето, тѣй накто го изисква народната индивидуалность и чувство, тавоозъ пакъ са наричатъ «въспытаніе народно».

(Слѣдва.)

ПОГЛЕДЪ

върху школекитѣ работи и расправи у Българитѣ и у другитѣ народи.

Въ 16-ый брой на «Читалище» бѣхмы извѣстили че Българското Читалище и Благодѣтелното Братство въ Цариградъ основахъ намѣсто съществующитѣ до тогава Македонскѣ Дружинѣ едно Настоятелство за бѣдныты училища, на което и устава обнародвахми.

Това Настоятелство бѣше ся отправило съ окржжѣно писмо до всичкити по-лични Читалища и Женскѣ Дружества, за да ги покани да ся придружатъ съ него и да му помогнѣтъ за сполучното изпълненіе на посланіето му. Настоятелството намира за потрѣбно да обнародува именно на кои Читалища и Женски Дружества е писало и да ги покани и публично да земѣтъ поканваніето му въ внимание.

Настоятелството е писало:

На Читалищата и на Женскыты Дружества въ Тулчѣ, Руссе, Свищовъ, Видинъ, Ломъ, Търново, Шуменъ, Габрово, Кѣзанлъкъ, Сливенъ, Желѣзникъ, Пловдивъ, Барлово, Калоферъ, Копривщицѣ, Софиѣ и Самоковъ.

На Читалищата въ Ловичъ, Пльвенъ, Вратцѣ, Лѣсковецъ, Разградъ, Джумаѣж, Татаръ-Пазарджикъ, Панапорище, Кюстендилъ, Дупницѣ и Пирдопъ.

На Женското Дружество въ Браилж и на Българскитѣ Общинѣ въ Виенѣ.

Настоятелството е писало и на нѣкои пб-познати наши еднородци, именно на Н. Прѣосв. Г-на Панарета Погонианский, на Г-на Евлогия Георгиевъ и на Г-на Маринчо Бенли въ Букурещъ, на Г-дие Н. Ценовъ, П. Симовъ и П. Миновичъ въ Браилж; на Г-на Г. А. Авраамовъ въ Галацъ; на Г-на Г. В. Шоповъ въ Исмаилъ; на Г-на Радъеновъ въ Болградъ и на Г-да Бр. Теодоровы и Дръ П. Минчовичъ въ Тулчж.

До днесъ Настоятелството е прияло отъ Видинското Читалище 10 т. лири; отъ Читалището и Женското Дружество въ Ломъ 5 т. л. и отъ Читалището и Женското Дружество въ Свищовъ 10 т. лири; а е приело обѣщание отъ Читалището въ Тулчж и отъ Женското Дружество въ Сливенъ, че ще му внесжтъ помощтъ си.

Освѣнъ тия Настоятелството е прияло подарѣкъ отъ Г-на Г. Груева 50 отпечатъка отъ послѣднето издание на Землеописанието му.

И други пактъ сми го казували, че нашиятъ народъ обичя напрѣдъкътъ, а ако трѣбува да се оплакува за немарение, то сж народнитѣ учители, които трѣбува да укорявама за тая погрѣшка. Ето два-три мѣсеца отъ като е отишелъ Г-нъ П. Станчевъ за учитель у Мустафа-нашя, или, както го той нарича Свиленградъ, и гледами, че съотечественницитѣ ни отъ тоя градъ вършжтъ работи, които имъ докаруватъ честь прѣдъ свѣтътъ. Въ тоя български градъ отъ Едирненската Епархия се съставило благодѣтелно братство, на което уставтъ обнародвама по долу и което веке хванжло да показува благотворителнитѣ си плодове. Ето що ни пишжтъ отъ Мустафа-Пашя за това дружество:

«Братството ни са труди вече да испълнява своето послане. То опрѣдѣли нарочно комисія да посѣти на Димитровъ-деи сбортъ на село «Левка» отстояще два часа далечъ отъ градтъ ни. Селото което нарочно отидохмы да посѣтимъ е грѣкманско; то още не е припознало българската община въ Одринъ,

но и не дава пъкъ владычнина на фенерскій старецъ. Радостенъ съмъ, ще ви кажѣ Г-не Цанковъ; защото можихмы съ другаритѣ си да убѣдимъ селенитѣ да приемжтъ българскы учитель, за когото имъ предложихмы че ще платимъ половината заплата отъ странж на Братството ни. Голѣмы трудности поерѣщнахмы догдѣ да ги убѣдимъ! . . . . Едни искжтъ учитель други — не щжтъ; а пъкъ трети — *Господи помилуй!!* . . . Тѣй щото най сѣтне до бой приближаваше работата до като да дойджтъ всички на едно мненіе.

« Учителитѣ когото Братството опредѣли, отиди вече на службата си въ рѣченното село. Прѣди насъ въ туй сщцото село Уніятската църква отъ Одринъ испраца единъ отъ своитѣ апостоли съ учитель, когото да пазарѣжтъ за рѣченното село, но не сполучихж. Цѣльта имъ не знамъ коя е? Това село брѣо близо 150 къщи чисто българскы. Спорѣдъ расказа на много отъ тукашнитѣ по стары селены, това село е едно доста историческо и заслужва вниманіе. —

« Тукъ, Крумъ, Цоко и тѣхныя наслѣдникъ Мортагонъ сж направили на прахъ и пепелъ най великолѣпнитѣ сграды на христіанскитѣ населенія подъ Византійската короня. Идолопоклонството страшно е върлувало най вече тукъ и около! —

« Сборътъ ми са ареса твърдѣ много. Доплаква са на човѣкътъ, отъ радость, като глѣда какъ добръ сж опазены старитѣ българскы обычай въ селото «Левка». Опѣзи здравы Българки въ народны одѣжды като тропнжтъ на твърдата отжпкана земя на хорището, като че цѣло село растреперва. Дрехитѣ на тукашнитѣ Българки ми са видѣхж много по пріятенъ и отъ най сежната мантия на цароградскитѣ коконы! . . . . Политѣ на сокманытѣ бѣхж ушарены много изглѣдно съ разны бои; коситѣ имъ оплѣтены на 40-50 дѣлове, които си висяхж по шарены имъ сукманъ като златны змѣйчета и правѣжтъ люгопытенъ странникътъ! И още много други които не щж да спомѣнувамъ тукъ, защото, мислѣж, не му е мѣстото.

« Тукъ жъртвоприношеніята още сж запазены безъ никакво измененіе.

Наименованіето на селата, казватъ нѣкой, да е отъ неговитѣ едноврѣмненны завоеватели — Българи, на които знакътъ «Левъ» приспособилъ са на селото въ споменъ за побѣдата и опустошеніята, които сж нанесли на тѣзи мѣста нашитѣ прадѣды! . . . . Това ще е, види са, въ времето на Одринскій ар-

хископъ Емацуилъ, който разновидно настрада отъ Мортагона — идолопоклонскый Българскый царь.

« Тукъ има великолѣпны двѣ византійскы църквы съборены отъ дъно. На едната и до днесъ Българитѣ отъ Левка правѣтъ водосвѣтъ на Петковденъ и колятъ курбанъ. Много пжти живущитѣ тукъ Левчени намиралы разны стары войнишкы сечива и пары отъ твърдѣ старитѣ врѣмена, на които писаното мжчно са прочита; тѣ носятъ знакъ отъ едната страна «*войникъ съ мечъ въ ржжъ*», а отъ другата *образы* на нѣкои отъ римскытѣ или византійскытѣ императоры съ надписъ наоколо. Таквыѣ пары—*антикы* са намиратъ въ сѣка кжща по нѣколко.

« Таквъѣ едно село посѣтихмы и на връщанье отъ сборьтъ. То са казва *Димитри-Кьой*. Тѣ припознава още гръцкый владыка, близо 90 кжщи има току рѣчи погърчени!! . . . Нѣкой искжтъ да ся отдѣлжтъ вече отъ гръцката владыка, само да дойде българскый! Та кога ли? Изъ Одринската Епархія, може да са рѣче, че твърдѣ малко села има които припознаватъ гръцкыя Одринскый владыка.

« Българскытѣ села сж много на брой и чясъ напрѣдъ чакать дохожданьето на българскы пастырь. Много църквы има неосвѣтены; и другы още народны работы, които за да са оправѣтъ чака са отъ владыката.

« Дано нашытѣ Св. Старцы въ Срѣднъото село са погрыжахж и за насъ поскоричко; защото народьтъ не търпи да са гледа като сыракъ спрѣмо другытѣ си братья въ Охридската и Скопска Епархія! . . . »

Ето уставьтъ, за който поменжхмы по горѣ:

БЪЛГАРСКО БРАТСТВО «НАУКА»

ВЪ МУСТАФА-ПАША.

Цѣль на Братството

Члѣнъ 1-й, Настоящето Братство «НАУКА» са съставя отъ родолюбивытѣ Българи въ Мустафа-Паша, състояще отъ неопрѣдѣлено число члѣнове приеманы въ сѣко врѣме и което ще са труди за развитието на Одринската Епархія и цѣльта му ще е: «Да подпомага и поддържа бѣдны Българскы ученицы въ Мустафа-Паша и отъ околността, и които, отпослѣ, да са нарѣждатъ за учители въ Одринската епархія».

Приходьтъ на Братството.

Члѣнъ 2-ый. Бъл. Братство «Наука» ще са поддържава:

а) Отъ свойтѣ члѣнове, които ще сж задлжжены да плащжтъ 24 гроша сѣка година или 2 гр. на мѣсець; и

б) Отъ волнытѣ помощи, които ще са събиржтъ чрѣзь особенъ ковчегъ (съ надписа на Братството) сѣкый четвъртъкъ и недѣля; и

в) Отъ частнитѣ волни помощи на родолѹбывитѣ ни съотечественниці изъ Българско.—

Расходи на Братството.

Члѣнъ 3-ий. Братството «Наука» ще са располага съ помощитѣ си до толкозъ, до колкото му допускатъ силитѣ.

Члѣнъ 4-ий. То—ще внимава още:

а) Да спомага онѣзи бѣдни ученицы, на които родителитѣ сж въ немощностъ; и в) тѣ (ученицитѣ) да сж отлични както въ прилѣжаніето тѣй и въ повѣденіе.

Члѣнъ 5-ий Цѣльта на Братството си остава сжщата.

Настоятели на Братството.

Члѣнъ 6-ий. Въ годишното събраніе и вѣнкашнитѣ посетители — волни члѣнове, ще са избиржтъ трима настоятели на Братството съ имена: Дѣловодитель, Касіеръ и Свѣтникъ.

Члѣнъ 7-ий. Ново Настоятелство на Братството са избира слѣдъ приглѣдванъето смѣткитѣ на първото, или ся подтвърдѣва пакъ сжщото ако са одобри, и т. н.

Члѣнъ 8-ий. Настоятелитѣ на Братството сж длѣжны да пазижтъ прилично сичкитѣ приходи на Братството, быле тѣ въ книги, пары, и др.

Члѣнъ 9-ий. Книгитѣ за приносяніе и вносяніе ще сж готовы съкога и чисто написаны отъ Дѣловодительтъ.

Члѣнъ 10-ий. Тѣ (настоятелитѣ) ще иматъ напечатаны и билеты за членства и волни помощи и на които кучанитѣ ще са пазижтъ за прѣглѣдваніе на смѣткитѣ; Билетитѣ ще носіжтъ подписитѣ на Дѣловодительтъ и Касіерътъ съ печата на Бъл. Бр, Наука за Одрин. Епархіа въ Мустафа-Паша.

Настоятелитѣ ще сж длѣжны да работіжтъ за успѣхътъ на Бр-то.

Члѣнъ 11-ий. Тѣ ся длѣжны:

а) Да са трудіжтъ, първо и първо за приходитъ на Братството;

б) Да свикватъ често събранія на члѣноветѣ и да ги освѣтляватъ (овѣдомяватъ) върху ходътъ и положеніето на Братството; и

в) Когато ще ставатъ събранія день напрѣдъ да са предизвѣсти съ билеты, написаны отъ настоятелитѣ.

Члѣнъ 12-ий. Събраніята ще ставатъ слѣдъ отпусъ на църкова, въ Читалищната зала, при църквата Св. Троица.

Длѣжности на члѣноветѣ и сички присѣтствующы въ събраніята.

Члѣнъ 13-ий. Забраняватъ са вѣнкашны разговори за земаніе-даване въ събраніето.

Члѣнъ 14-ий. Освѣнъ това члѣноветѣ сж длѣжны да плащжтъ рѣдовно своитѣ члѣнства, (спорѣдъ члѣнъ 2-ий, а).

Члѣнъ 15-ий. Да са трудіжтъ още: за намножаваніето на Братственитѣ членове, които сж единствената сила за успѣхътъ и постиганіето цѣльта на Бъл. ни Братство Наука.

Члѣнъ 16-ий. Настоящето Братство «Наука» си одобри тоя уставъ по който ще са води отъ деньтъ на основаніето си — Кърстовъ-день 1874.

СВИЦОВЪ, 27 Октомврий 1874. — Послѣдствіе на іедно призованіе отъ страна на учителитѣ отъ село Балгарени, Свищовско окржжіе, Читалището испроводи три лица за да присѣтствуватъ на испытаніето имъ. Отъ тримата тѣзи пратеници, двамата бѣхж учители; имено Ст. И. Попповъ и Янко С. Мустваковъ, третиа бѣше Хр. Николовъ, образованъ юноша, членъ

отъ читалищното настоятелство. Ниі не ще хортувами за радостта и благодарността на селенитѣ и за почетта, която тѣ отдадохъ на тримата си гостіе. Ще захванемъ отъ по главнитѣ нѣща на церемоніята. Въ недѣля сутрѣнъта на 20 того черквата бѣше пълна съ богомолци, не само отъ селото Българени, но и отъ околнитѣ села гостіе, надошлѣ нарочно за да присѣствуватъ на испитаніето. Божественната служба се отслужи отъ гостіе священници и пѣвци. Между послѣднитѣ се отличаваше Я. С. Мустаковъ съ тактическото си и мелодическо пѣніе. Около края на службата Ст. И. Попповъ изрече слово, което тррая до единъ часъ. Главния прѣдмѣтъ на словото бѣше науката потрѣбна и за селенитѣ и сжгласіето, благодаряніето и подвигътъ като спомагателни срѣдства за науката. Тѣзи нѣща се развивахъ тѣі искусно, тѣі ясно и тѣі популярно и въ мислитѣ имаше таквази послѣдователность, щото сждржаніето на сичкото слово бѣ достъпно за избиране на селенитѣ, на които то направи голѣмо впечатленіе. Слѣдъ отпустъ множеството се спрѣ на черковния дворъ прѣдъ училището, дѣто бѣше приготвено за испитаніето. Тамъ, слѣдъ една кратка молитва и славословіе, изрече се разговоръ отъ двама ученика. И на разговора главния прѣдмѣтъ бѣше нуждата отъ наука не само между граждани, но и между селени. Тамъ се прѣдстави науката като цѣрителка на онуі заблужденіе, което сж имали гражданитѣ да прѣзиратъ селенитѣ и да не искатъ да имжтъ сношеніе съ тѣхъ като братіа христени и единородци; хортува се за домашната икономіа на селенитѣ, за вжспитаніето и за нуждата отъ образованіето на женскиа полъ и между селенитѣ за по лѣсно постиганіе на тѣзи нѣща. Подиръ това Ст. И. Попповъ разви и разясни сждржаніето на тази разговоръ, и испитаніята начякхъ. Прѣди да говоримъ за испитаніята, че программата на това училище, трѣба да кажемъ както и таіа за другитѣ селски училища по казата іе както программата на основнитѣ училища въ Свищовъ. Съ разлика само че послѣдніата сѣстои отъ три отдѣленіа, а пакъ селската отъ четири; защото Грамматиката, Аритметиката, Закона Божіи се изучаватъ по селата по обширно отъ колкото въ третюто отдѣленіе на града. Юще за селата іе пригуденъ и прочитъ отъ Славіанскіи и Турскіи іазници. На испитаніето имаше ученици отъ четритѣхъ отдѣленіа. Отговоритѣ бѣхъ много удовлетворителни, особено защото не се сжглѣдваше въ ученицитѣ онкзи машиналность, владѣйща въ нѣкои мѣста изъ нашенско. Ученицитѣ, ако не въ всичко напълно, разбирахъ си прѣдмѣтитѣ, повечето съ свои думи и съ свои начини на исказванія отговоряхъ на вжпроситѣ, и когато се искаше отъ тѣхъ, развивахъ и разяснявахъ казаното. Между ученицитѣ имаше и нѣколко момичета. Испитвачитѣ бѣхъ свищовскитѣ пратеници. Испитаніето трая цѣлъ день. Прѣзъ ноцъта се разглѣдахъ бѣлѣжкитѣ на ученическитѣ отговори и се разрѣдихъ ученицитѣ, които трѣба да минуватъ въ

по горню отдѣленіе съ пѣрва, втора, третя награда и безъ награда. Наградитѣ бѣхъ даръ отъ свищовското читалище. Сутринта станъ тѣржеството за раздаваніе наградитѣ. Въ началото и въ края на раздаваніето се казахъ словца отъ свищовскитѣ учители и молитви и словословія, испѣнени отъ ученицитѣ. Таквозъ пепитаніе станъ въ туй село и миналата година. Но ній, като сми виждали много пѣти че нашитѣ нарѣдби не траятъ за много време, не смѣихми тогазъ и да се похвалимъ.

Колкото се хвалимъ сега и колкото съ радостъ ви описваме това, толкози съ прискърбіе ви казвами че въ свищовската каза туй іе іедничкото село, коѣето има таквозъ училище. На вредъ по казата или сѣвѣмъ нѣма училище или учитель, или дѣто има учитель тоі іе като полуотчаянъ като глѣда хладнокрвїето и немарливостъта на селенитѣ по тѣзи частъ и като не му се плаща. По нейдѣ пакъ учителя е повече писаръ на селото, повече посѣтителъ на крѣчмитѣ за да разглѣдва тамъ смѣткитѣ на селото съ селскитѣ чорбаджїи отъ колкото учитель. Читалището бѣше се погрижило за да нарѣди училищата на 4—5 села, а че сѣтнѣ постѣпенно и на другитѣ, но напрасно! То се положи и като отговорникъ на платата на учителитѣ като се обѣща іоще да помага въ платата имъ съ по петъ лири; нѣ освѣнъ като си плати обрѣченото и повече отъ платата на учителитѣ, и освѣнъ като не можѣ да извади нищо отъ наддаденото, тѣзи заблудени селени не искатъ и по този начинъ да си поддържатъ училищата, сичкитѣ сѣвѣти, сичкитѣ разноски на читалището да ги обикаля за да ги сѣвѣтува, да ги убѣждава и да имъ нарѣжда училищата останѣхъ почти напрасно! Днесъ за днесъ отъ двѣ села се намѣрватъ двама учители въ града за да дѣйствуватъ за изважданіе на платата си. Освѣнъ читалището и казалїйскїя сѣвѣтъ іе сѣдѣйствувалъ по нѣкога за уллучшеніе на селскитѣ училища. По просба на читалището, сѣвѣта ще свика свїащенникитѣ и пѣрвенникитѣ на онези села, на коїто учителитѣ се намѣрватъ въ града за платитѣ си, че да видимъ до колко ще имъ подѣйствува и това. Нїи не намѣрвами за това грѣшка у свїащенникитѣ отъ тѣзи села, и тѣ споредъ силитѣ си се стараїтъ за доброто, но и тѣхъ нѣма кої да слуша. За да се достигне въ прѣдприятїето за нарѣжданїето на училищата по свищовската каза, трѣба да се постигнѣ тѣі както сѣ постигнали напримѣръ въ Шуменъ, но то не зависи само отъ читалището. Съ една дума отъ опитъ се убѣдїхми че по този начинъ, при таквозъ положеніе на селенитѣ не ще се постигне уллучшенїето на селскитѣ училища. Съ едно село Бжлгарени се е постигнѣло само, но и то благодаренїе іоще на свїащенника имъ попъ Никола и на учителя имъ Енча Мїтювъ, коїто сѣ благоразумни и дѣятелни мжѣіе, освѣнъ това и селенитѣ се видїатъ нѣкакъ по разбрани хора.

С. И. П.

